

## מה קורה בזירה האזורית ואיך זה משפיע עלינו?

סיכום וובינר שהתקיים ב-10.3.26

### מה קורה באיראן

השיח נפתח בסקירה של המערכה מול איראן ובמאמץ הצבאי לפגוע ביכולותיה האסטרטגיות – תוכנית הגרעין, מערך הטילים הבליסטיים ושלוחות הטרור האזוריות. המערכה נתפסת כחלק ממאמץ רחב להחלשת משמרות המהפכה והמשטר האיראני, עד כדי שינוי יסודי במבנה השלטון או החלפתו.

הודגש כי איראן היא חלק מציר רחב הכולל את סין, רוסיה וצפון קוריאה, וכי החלשתה עשויה לפגוע בציר כולו. הודגשה גם נטיית המשטר האיראני להשתמש במשא ומתן ובהונאה למשיכת זמן, וכן עלה הצורך לאתר מאות קילוגרמים של אורניום מועשר שנמצאים עדיין באיראן. לצד זאת צוין כי אין כיום חלופה שלטונית מגובשת ו/או מוסכמת בתוך איראן או מחוצה לה, וכי קריסה של המשטר גם עלולה ליצור כאוס פנימי. למרות מבנה המיעוטים באיראן, המסגרת המדינתית האיראנית חזקה ותחושה של ניסיון פירוק איראן כמדינה יכול לייצר התלכדות סביב הדגל האיראני.

הוצג מודל פעולה של המערכה הכולל ארבעה שלבים:

1. רידוד היכולות הצבאיות והגרעיניות של משמרות המהפכה
2. עידוד התקוממות פנימית (יצירת תנאים למרד מתוך איראן, בדגש על כוחות כורדיים)
3. הקמת ממשל מעבר זמני ודמוקרטי
4. פירוק תשתיות הטרור והרשתות הפיננסיות של איראן ושלוחותיה בעולם

### יחסי ישראל-ארה"ב

המערכה מול איראן מתנהלת בתיאום הדוק בין ישראל לארצות הברית ומבוססת על אינטרסים משותפים של איום על הביטחון הלאומי של המדינות ושל מדינות האזור ובכלל זאת איומי הגרעין, הטילים ושלוחות הטרור. עם זאת, הודגש כי קיימים גם פערים בין האינטרסים הסמויים של הצדדים: ישראל עשויה להסתדר טוב יותר עם מצב של אי-יציבות או כאוס מנוהל באיראן, בעוד ארצות הברית ומדינות המפרץ חוששות מכאוס באיראן שיכול לייצר כאוס אזורי. בנוסף השיח האמריקאי עבר מדיבור על הפלת משטר לשיח על שינוי בהנהגה.

בהקשר זה צויין כי קיים "שעון חול" אמריקאי המשפיע על משך המהלך הצבאי, אשר יכול לנבוע מדעת הקהל בארצות הברית, מחירי האנרגיה ואירועים בינלאומיים - כאשר לישראל

יש עדיין אינטרס להמשיך במערכה הצבאית כדי לפגוע בכמה שיותר יכולות מאיימות של איראן. הודגשה גם החשיבות של פנייה לקהלים אמריקאיים מגוונים ב"שפות שונות" כדי לשמר את התמיכה האמריקאית חוצת המפלגות בישראל. בנוסף צוין הצורך לשלב כלים כלכליים ודיפלומטיים – כגון סנקציות והקפאת נכסים – לצד המאמץ הצבאי ולאחר שישתיים. הודגש כי יש חשיבות לרכז מאמצים בהיבטים הללו לתקופת כהונתו של טראמפ, שכן קשה להעריך מה תהיה מידת הרצון למעורבות בעניין מצד ארה"ב לאחר מכן.

## הנושא הפלסטיני ועזה

הופנתה תשומת לב לכך שהסוגיה הפלסטינית נדחת מסדר היום האזורי והבינלאומי בעקבות המערכה מול איראן. כתוצאה מכך הוקפאו יוזמות מדיניות בנוגע לעזה, כולל תוכנית "20 הנקודות", דיונים על פירוז הרצועה או הקמת מנגנון שלטוני חלופי. מצב זה מאפשר לחמאס לשקם חלק מיכולותיו בשטח.

עם זאת הוערך על ידי חלק מהדוברים כי היחלשות איראן עשויה לפגוע בנרטיב של חמאס ולבודד אותו. לצד זאת הודגש כי כוחו של חמאס בעזה נשען גם על שליטתו הפנימית ועל יכולתו להפעיל לחץ על האוכלוסייה המקומית. עלתה גם השאלה האם ישראל תוכל בעתיד לעצב את יחסיה עם הפלסטינים מתוך עמדה אסטרטגית חזקה יותר.

## הזירה האזורית ומדינות המפרץ

הדיון עסק גם במאבקי הכוח האזוריים. לצד בלימת הציר השיעי בהובלת איראן עלתה האפשרות להתעצמות ציר סוני רדיקלי באזור. צוין במיוחד תפקידה של טורקיה ושאפויותיה האזוריות, לרבות מעורבות בסוריה ובעזה. לצד זאת הודגש על ידי חלק מהדוברים כי טורקיה חברה בנאט"ו, ותלויה גם במערב ובכלכלה האירופית ולכן האיום ממנה מורכב יותר ולא בטוח שכדאי להתייחס אליה כאויב של ממש ולא כיריב שצריך לנהל את האינטרקציה עמו.

בנוסף דובר על קטאר, שכועסת על חוסר הגיבוי של חמאס על התקיפות האיראניות עליה, מה שבפועל יוצר סדקים ביחסים בין ההנהגה המדינית של חמאס למארכת שלה.

מדינות המפרץ נתפסות כשחקן מרכזי, והודגש כי הן בוחנות את ישראל לא רק לפי עוצמתה הצבאית אלא גם לפי יכולתה להציע חזון אזורי של יציבות ושגשוג.

## תרחישי סיום המערכה

הדיון הדגיש כי לצד הפגיעה ביכולות האויב, מתקיימת גם תחרות על הנרטיב ועל "סיפור הסיום" של המערכה. המטרה של ישראל צריכה להיות לא רק גריעה של יכולות אלא גם מניעה מהאויב לשקם את כוחו ואת הנרטיב שלו לאחר המלחמה.

הוצגו מספר תרחישים אפשריים לסיום המערכה: הקמת ברית אזורית בין ישראל, ארצות הברית ומדינות המפרץ שתכלול את שיקום איראן; תרחיש של שינוי משטר באיראן; ותרחיש שבו המשטר שורד ומדינות האזור מתרחקות מישראל מתוך פחד. בכל אחד מהתרחישים ההשפעה על מצבה של ישראל בנוגע לסכסוך שונה, כאשר נטרול טוטאלי של איראן לאו דווקא ישפר את מעמדה של ישראל (בהיבט זה) (היחסים עם מדינות ערב ועם הפלסטינים בפרט). הודגש כי הישגים צבאיים לבדם אינם מספיקים ויש לשלבם במהלך מדיני אזורי.

## הרהורים על הוובינר לאור מונחי היסוד של תנ"ך

נכתב על ידי עפר זלצברג

הדוברים הסכימו כי יש צורך בענווה אנליטית. המלחמה עדיין בעיצומה ומוקדם מדי לומר כי תרחיש כלשהו הינו בלתי נמנע.

בדיון עלו גישות שונות להתמודדות עם סכסוכים. כך למשל, בלטה הצעה להכרעת הסכסוך באמצעים צבאיים אשר יאפשרו ויאיצו חילופי משטר באיראן, נידון תרחיש בו ישראל תבחר בניהול הסכסוך עם תורכיה כיריבה אזורית (אך לא כאויבת), ונבחן תרחיש בו מדינות המפרץ ייבחרו בהתמרת הסכסוך עם איראן על ידי שילוב של הבנות עימה והרתעה שלה.

**הדיון איפשר לשמוע ניתוחים שונים של הסכסוך אשר התייחסו לשוני, השתנות ויחסי גומלין בדרכים שונות.**

### כמה דוגמאות:

(1) ההנחה לפיה אין מבחינת ישראל שוני משמעותי בתוך המשטר האיראני מובילה לחתירה לשינוי משטר.

(2) ההשתנות של דעת הקהל בארצות הברית לעבר עמדה יותר ביקורתית כלפי ישראל, מובילה להמלצה על תיעדוף שלוש השנים שנותרו לממשל טראמפ בכדי להגשים את מטרות ישראל באופן הכי מלא שייתאפשר בעתיד הנראה לעין.

(3) ניכרים יחסי גומלין בין המלחמה לבין הסכסוך הישראלי-פלסטיני: (א) מחד היחלשות איראן תוביל להיחלשות חמאס במישור החומרי אך הישרדות איראן תחזק את נרטיב

ההתנגדות ויכולת הגיוס של חמאס; (ב) האכזבה של קטאר מכך שחמאס לא גינתה את המתקפה האיראנית על שטחה תוביל אולי להתרופפות הקשר ביניהן ו/או להגליית הנהגת חמאס מדוחא, (ג) ייתכן וחששות הביטחון של מדינות המפרץ יגבירו את רצונן בהתקרבות לישראל תוך שילוב מרכיב פלסטיני מסוים.

ניתוח הסכסוכים בחן את תפקידם של מנהיגים עם הביוגרפיות והאופי הייחודי שלהם (טרמפ, נתניהו, ארדואן, וכו'), מערכות יחסים בין בעלי עניין (למשל, מדינות המפרץ בקשר הדוק עם בכירי ממשל טראמפ, בייחוד על רקע מגמות כלכליות), אינטרסים ועוצמה (לדוגמא, מקורות העוצמה של איראן ומדינות הציר ואפשרויות לפגיעה בהם), והשקפות עולם (בעלי עניין במזרח התיכון אשר בוחנים את הסכסוך לאור אידיאולוגיה אנטי-קולוניאלית רואים בגישה של ארה"ב וישראל הפרה של נורמות יסוד במערכת הבינלאומית ומערערים על הצגת איראן כתוקף העיקרי; תומכי ומתנגדי המשטר האיראני מחזיקים באמונות מתנגשות לגבי תרבות המערב) .

נידון האתגר של התמודדות עם היחסים בין שתי חברות המתאפיינות במגוון עמוק: עלתה הצעה לפיה התמודדות ישראלית עם המגמות בדעת הקהל האמריקאית תצטרך להיות מותאמת באופן מובחן לכל ציבור אמריקאי, וכי ייתכן שלציבורים ישראלים שונים יהיו אפקטיביים יותר מול ציבורים אמריקאים שונים (למשל, ליברלים מול ליברלים ושמרנים מול שמרנים).